

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ

ЗРОСТАЮЧА ОСОБИСТІТЬ
У СМИСЛОЦІННИСНИХ ОБРИСАХ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 жовтня 2019 року

Івано-Франківськ
«НАІР»
2019

УДК 371.4:001.76
ББК 74.200
3-90

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 9 від 26 вересня 2019 року)*

Рецензенти:

*Гавриш Н.В., доктор педагогічних наук, професор
Журба К.О., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
Шахрай В.М., доктор педагогічних наук, доцент*

**Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції / [За ред. І.Д. Бежа,
Р.В. Малиношевського]. Івано-Франківськ : НАІР– 2019. – 340 с.**

ISBN 978-966-2716-35-1

У збірник увійшли матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах», в яких представлені теоретико-практичні досягнення та наукові розвідки науковців, керівників експериментальних майданчиків, аспірантів та докторантів Інституту проблем виховання НАПН України, здійснені у галузі теорії і методики виховання, соціальної роботи та дошкільної педагогіки.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Актори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 371.4:001.76
ББК 74.200

ISBN 978-966-2716-35-1

ЗМІСТ

<i>Бех І.Д.</i> Вміння переконувати як складова професіоналізму педагога	7
<i>Алексєєнко Т.Ф.</i> Актуальні виклики та перспективи соціальної роботи з вимушеними переселенцями в громаді	11
<i>Анісімова О.Е.</i> Специфіка взаємодії вихователя та дітей в освітньому процесі закладу дошкільної освіти	15
<i>Антонова О.А.</i> Проблеми професійного самовизначення учнів у закладах позашкільної освіти науково-технічного напрямку	20
<i>Безкоровайна О.В.</i> Програмно-методичне забезпечення виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці в соціально-ціннісній діяльності	24
<i>Безрук К.О.</i> Просоціальні проекти у діяльності учнівського самоврядування	29
<i>Бейгер Г.</i> Актуальные стардарты опеки, воспитания и терапии в учреждениях заместительной опеки в Польше	32
<i>Бессараб Н.А.</i> Формування професійної компетентності педагогів як умова виховання міжкультурної толерантності молодших школярів ..	36
<i>Бибик Д.Д.</i> Соціально-педагогічний супровід дітей вимушених переселенців у школі соціального лідерства	41
<i>Богомолова Н.М.</i> Педагогічні умови формування рис громадянськості у старшокласників у полікультурному регіоні.....	46
<i>Бойко А.Е.</i> Розвиток наскрізних умінь вихованців гуманітарного напрямку в умовах НУШ та модернізації позашкільної освіти	51
<i>Васильєва С.А.</i> Значення батьківської громади в руховому розвитку дітей третього року життя	56
<i>Вербицький О.В.</i> Виховання активної громадянської позиції учнів підліткового віку в закладах позашкільної освіти	60
<i>Вишнівська Н.В.</i> Особливості виховання гуманності в учнів молодшого шкільного віку	63
<i>Вороніна Г.Р.</i> Новітні підходи до розвитку емоційного інтелекту.....	68
<i>Вороніна Г.Л.</i> Методичні аспекти діяльності куратора дитячої шкільної організації	72
<i>Гаврилюк В.Ю.</i> Інформаційно-освітнє середовище закладу позашкільної освіти як засіб формування ціннісних орієнтирів суб'єктів виховної взаємодії	76
<i>Гавриш Н.В., Гладун Л.В., Мартинюк Л.В.</i> Визначення педагогічних вимог до настільно-друкованих ігор як крок до їхньої стандартизації	81
<i>Гарбузюк І.В.</i> Досвід впровадження освітніх програм, спрямованих на розвиток життєвих навичок підлітків	86
<i>Голуб О.В.</i> Виховний потенціал викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки»	91

взаємодопомогу, згуртування. Прикладом цього може бути діяльність: ГО «Українці Сходу», утвореної за територіальним принципом у м. Біла Церква; ГО «Неподільна Україна»; Благодійного Фонду «Я вірю в Україну, який започаткував соціальний проект перекваліфікації, соціальної та психологічної адаптації переселенців з Криму і Донбасу – «Квиток на роботу»; громадські ініціативи «КримSOS». Донбасс SOS, спрямовані на реалізацію й захист прав, свобод та інтересів вимушених переселенців і інших людей, котрі постраждали внаслідок збройного конфлікту на сході України й у Криму; центри волонтерської допомоги ВПО від «Кожен може допомогти», Форум-театр з переселенцями у м.Біла Церква: «Мистецтво, що змінює людей» та ін.

Література

1. Вимушені переселенці пускають коріння в нових громадах (2018). *Агентство ООН з питань міграції*. Взято з iom.org.ua
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2015). *Відомості Верховної Ради України*. (1), 2.
3. Офіційний портал Міністерства соціальної політики України. Взято з <https://www.msp.gov.ua/news/16534.html>

Анісімова О.Е., м. Херсон

СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛЯ ТА ДІТЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розкрито зміст та місце партнерської взаємодії вихователів та дітей в освітньому процесі закладу дошкільної освіти; представлено функціонально-рольову та міжособистісну сторони педагогічної взаємодії; визначено та схарактеризовано суб'єкт-суб'єктні типи стосунків. проаналізовано предметно-просторове розвивальне середовище.

Ключові слова: партнерська взаємодія, суб'єкт-суб'єктний тип стосунків, освітнє розвивальне середовище.

Останнім часом все більшої практичної значущості й актуальності набуває проблема становлення партнерських відносин у різних ланках суспільного життя. Партнерство у стосунках між людьми є гарантом їх продуктивної взаємодії, одним з гнучких способів конструктивного вирішення проблем, а також психологічним показником рівня особистісного і професійного зростання людини [3, с. 26].

Очікування суспільства пов'язані з формуванням життєздатної, гнучкої, свідомої, творчої людини. Розв'язання цих завдань неможливе без налагодження партнерської взаємодії з дитиною. Партнерська позиція дорослого сприяє розвитку у дитини активності, самостійності, надає їй сміливість та силу бути самою собою, викликає прагнення до досягнень, сприяє емоційному комфорту. Особистісно-орієнтована взаємодія в системі партнерської взаємодії передбачає визнання особистості дитини не стільки об'єктом, скільки суб'єктом виховання, партнером в освітньому процесі.

Метою особистісно-орієнтованої педагогічної взаємодії педагога з вихованцем є сприяння його особистісному розвитку, формування моральних орієнтацій, самовизначення (Є. Бондаревська, О. Газман, А. Мудрик, В. Сластенін, І. Якиманська та ін.).

Важливими є також ідеї про особливості побудови взаємодії у зв'язку з організацією різних видів діяльності дошкільника: ігрової, пізнавальної, трудової (Р. Бурі, Я. Коломінський, М. Крулехт, В. Логинова, Е. Русина).

Науковці В. Давидов, В. Зінченко, Г. Цукерман наголошують на необхідності особливої поведінки педагога, розвитку його толерантності, здатності надавати свободу дитині, здійснювати опосередковане керівництво освітнім процесом. Мова йде про нові стосунки, в основі яких знаходиться специфічна система ставлень людини до самої себе та інших людей, певна система цінностей. Проблема професійної готовності до партнерства вивчається Н. Пов'якель.

Партнерську позицію педагога як основу організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії розглядає Г. Татаринцева. На її думку партнерська взаємодія є формою безпосереднього впливу автономних, рівноправних суб'єктів, орієнтованих на спільне задоволення загального інтересу, що характеризується добровільністю, взаємним визнанням і довірою, взаємною відповідальністю і орієнтованістю на досягнення певних цілей [4, с. 148].

Теоретичний аналіз дефініцій «партнерство», «взаємодія», «партнерська взаємодія» так трактує етимологію слова «партнер». Воно походить від лат.

partitio «поділ, частина», пов'язаного з partio «ділю, розділяю» [2, с. 300].

Принципами, на яких вибудовується партнерство, є рівноправ'я, прозорість та взаємна вигода. Основними характеристиками партнерства слід вважати: взаємне визнання інтересів сторін (партнерів) як важливих і правомірних; взаємовідповідальність сторін за виконання (і невиконання) узгоджених рішень; взаємозалежність; паритетність на всіх стадіях партнерських відносин, в тому числі й при прийнятті рішень; чітке визначення і розподіл зобов'язань; спільна діяльність; пошук і знаходження компромісу при вирішенні суперечливих і конфліктних питань, що призводить до головної мети партнерства – досягнення згоди.

Трактування категорії «взаємодія» дає право використовувати її синонімію «інтерація», який, у свою чергу, складається з двох складових: латинського префіксу *inter* – «поміж, між» та кореню *actio* – «дія, вплив». Різноманітність поглядів щодо трактування процесу між суб'єктами, що беруть участь у взаємодії, закладена у самому терміні, який одночасно означає взаємний вплив і діяльність [5, с. 161].

Партнерство дорослого з дітьми має на меті виховання бажання довіряти, допомагати тим, з ким спілкуєшся, поступатися, бути чесним, не ухилятися від відповідей, говорити про свої наміри, давати поради і слухати поради інших, довіряти товаришеві по спілкуванню, дорослим, вихователю; виховання бажання проявляти чуйність по відношенню до інших людей, співпереживати їм.

Дитина повинна навчитись вступати в процес спілкування (звертатися із проханням, вітатися, промовляти поздоровлення, запрошення, ввічливе звернення). Неохідно також формувати потребу дошкільника у взаємодії відповідно до її вікових можливостей, розвивати вміння помічати емоційний стан партнера і адекватно реагувати на нього.

Особистість дитини виступає сутнісною основою виховання, визнання її найвищою цінністю, орієнтація педагога на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності є обов'язковою умовою стратегії суб'єкт-

суб'єктної освіти. Таким чином, нова парадигма виховання полягає в розумінні дитини як суб'єкта і мети виховання, усвідомлення виховання як соціально-особистісного феномена, досягнення єдності у формуванні особистості природного й соціального факторів, організація її «саморуху» від нижчих до вищих ступенів розвитку та життєдіяльності.

Педагогічне спілкування на суб'єкт-суб'єктному рівні передбачає рівність психологічних позицій співрозмовників; проникнення у світ почуттів і переживань, готовність стати на позицію співрозмовника; готовність бачити і розуміти співрозмовника; самоцінне ставлення до іншого.

У Базовому компоненті дошкільної освіти викладено суть компетентнісного підходу, коли йдеться про набуття компетентностей дитиною дошкільного віку в різних видах діяльності (ігровій, руховій, предметній, сенсорно-пізнавальній та інших). Це стає можливим лише за умови практичного засвоєння елементарних знань про себе та довкілля, моральних цінностей, умінь доречно застосовувати набутий досвід. Життєво компетентний дошкільник поводить конструктивно в різних соціальних та життєвих ситуаціях [1, с. 5].

Вихователь закладу дошкільної освіти повинен усвідомлювати, що партнерська взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу забезпечує дієве застосування компетентнісного підходу. Тому завдання педагогів полягає у створенні атмосфери турботи і підтримки вихованців, яка сприяла б розвитку їхніх можливостей, задовольняла їхні інтелектуальні, емоційні й соціальні потреби.

Принципово важливим для становлення суб'єктності є певний тип відношення до світу, або мотиваційна сфера життя дитини, і формується вона у дошкільному віці. Специфічна природи дитини-дошкільника характеризується як діяльнісна, тобто природа дитини апріорно є суб'єктна, оскільки дошкільник – в першу чергу діяч, який прагне пізнати та видозмінити світ самостійно. Саме таке поєднання можливості вибору на основі партнерських відносин визначає розвиток дитини як суб'єкта доступних їй видів діяльності.

Особистісно-зорієнтована модель взаємодії між учасниками освітнього процесу потребує оновлення предметно – розвиваючого середовища в закладах дошкільної освіти. Створення в закладі дошкільної освіти повноцінного розвивального предметно-ігрового середовища та забезпечення відповідної позиції вихователя в організації діяльності дітей – провідний засіб реалізації завдань сучасного реформування освіти. Напрямок діяльності та розвиток дитини багато в чому залежить від того, як облаштовано предметно-просторову складову їхнього життя, з яких іграшок і дидактичних посібників вона складається, який розвиваючий потенціал вони мають. Все, що оточує дитину, є джерелом її знань і соціального досвіду. Тому на педагогів покладається відповідальність створити та раціонально комплектувати оточуючий дитину простір, щоб він був багатофункціональним, доступним, змістовно-насиченим. Пересувні та мобільні центри діяльності для забезпечення взаємодії у парах або групах є обов'язковою умовою організації освітнього процесу.

Співпраця вихователя та дітей, партнерство в освітньому середовищі, спільний процес пізнання і відкриттів, постійне створення ситуації успіху – ось складові самореалізації дитини, формування життєвої компетентності. Треба прагнути, щоб діти не тільки володіли сумою знань, але й усім досвідом демократичних відносин у суспільстві, навичками управління собою, своїм життям у соціумі, вміли брати відповідальність за свою діяльність. Для цього вектор діяльності педагога необхідно повертати на виховання готовності кожного вихованця до вирішення власних задач визначення свого місця в житті, успішного розвитку і реалізації своїх нахилів і інтересів.

Література

1. Засекіна, Т. (2019). Як готувати дошкільників до реального життя: компетентнісний підхід. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 8. 4-11.
2. *Етимологічний словник української мови* (2003). Уклад. Р. В. Болдирев та ін. 4(4). Київ: «Наукова думка».
3. Пов'якель, Н. І. (1998). Психологічна готовність до партнерства як передумова становлення партнерських відносин при вирішенні конфліктів. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми безпеки української нації на порозі XXI сторіччя»*. Київ-Чернівці. 1(2). 26.
4. Татаринцева, Г. (2007). Методологічні підходи до визначення поняття «партнерство». *Наука молода*. 8. 145-150.
5. Шигонська, Н. В. (2008). Філософський, психологічний, соціологічний та

Антонова О.А., м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМУ

У статті розкрито зміст підготовки вихованця до свідомого вибору професії в закладі позашкільної освіти науково-технічного напрямку. Розглядаються підходи науковців до визначення сутності поняття професійне самовизначення учнів. Використано матеріали педагогічного експерименту та досвід роботи Центру технічної творчості та професійної орієнтації шкільної молоді Дарницького району м. Києва.

Ключові слова: професійне самовизначення особистості, процес професійного самовизначення, професійна спрямованість особистості, професійна орієнтація, дитяча технічна творчість.

Професійне самовизначення учнів, будучи об'єктивним соціальним процесом, за формою є суб'єктивний процес. Це обумовлює важливе значення індивідуального підходу до професійного самовизначення учнівської молоді і управлінню цим процесом. Вибір майбутньої сфери професійної діяльності здійснюється учнями під впливом різних факторів: родини, школи, закладів позашкільної освіти та інших мікросередовищ у процесі різних видів діяльності, а саме: ігрової, навчальної, комунікативної, трудової, творчої. Одним з факторів, що виявляють вплив на вибір учнями майбутньої сфери професійної діяльності є дитяча технічна творчість.

Питаннями підготовки учнів до вибору професії в позаурочний час у технічній діяльності в Україні займалися вчені педагоги і психологи О. Бідошицький, О. Биковська, П. Гороль, О. Губенко, Д. Лебедєв, О. Липецький, В. Лозниця, А. Лякішева, В. Мачуський, Я. Кепша, Т. Третяк та інші. Дослідники відзначають, що технічній творчості учнів властивий інтегральний характер, тому що воно являє собою комплексну пізнавально-перетворювальну діяльність, що складається із взаємозалежних компонентів: теоретичних досліджень, експериментів, рішення технічних задач, створення

НАУКОВЕ ВИДАННЯ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ

ЗРОСТАЮЧА ОСОБИСТІТЬ У СМИСЛОЦІННІСНИХ ОБРИСАХ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 жовтня 2019 року

ISBN 978-966-2716-35-1

Підписано до друку 15.10.2019
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 19.73
Наклад 300 прим.
Зам. № 012/10/19

**ВИДАВНИЦТВО
“НАІР”**

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,
тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.